

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

A magyarországi baromfiágazat középtávú kilátásai

NYÁRS LEVENTE

Kulcsszavak: baromfi-hús-termelés, piac, kilátások.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Magyarország földrajzi fekvése miatt a fehérjeforrások beszerzési költségei magasabbak és a baromfi-húsexport is költségesebb a szállítás miatt, de a fűtési és hűtési költségek is magasabbak, mint például Hollandiában, Brazíliában. A globalizáció kihívásai elől a magyar baromfiágazat sem térhet ki. Az árversenyben a nagy kapacitások, az olcsó munkaerő és az olcsó takarmány nagy előnyt jelent. A magyarországi alapanyag-termelés helyzetét nehezíti, hogy a gazdaságok döntő része nem rendelkezik földterülettel, vagyis nem képesek megtermelni a takarmányt, és gondot okoz a keletkezett trágya elhelyezése is. A hazai vágócsirke-termelés középtávon 230 ezer tonna körül alakul. A magas takarmányárak, valamint a „nem-termelő” beruházások költségvonzata miatt a hazai vágócsirke-termelés jövedelmezőségében rövid távon nem várható javulás, ezért a termelés stagnálása valószínűsíthető. Magyarország 2013-ra nettó importőri pozícióba kerülhet baromfi-húsból, mivel az árversenyképesség gyenge.¹

A HELYZET ÁTTEKINTÉSE

Az OECD (2008) adatai alapján a világ baromfi-hús-termelése 2007-ben 86,2 millió tonna volt, ami 3%-os bővülést jelentett a 2006. évi mennyiséghez mérten. Az összes baromfi-hús-termelés 75%-át a brojler teszi ki. A FAPRI (2008) előrejelzése szerint a csirkehústermelés évente 1,9%-kal növekedhet 2008-2017 között, és 2017-re elérheti a 74 millió tonnát. A vizsgált időszakban a brojlerhús kereskedelme évi 1,85 millió tonnával emelkedhet, és 2017-ben meghaladhatja a 7,9 millió tonnát is.

Az EU-27 baromfi-hús-termelése 2007-ben megközelítette a 11,6 millió tonnát, ami 3,5%-kal haladta meg az egy esztendővel korábbi szintet. A növekedés következtében az EU baromfi-hús-kibocsátása újra elérte a madárinfluenza-járvány kitöré-

se előtti mennyiséget. A kibocsátás első sorban Lengyelországban, Németországban, Hollandiában és Franciaországban növekedett számottevő mértékben. Az EU baromfi-hús-termelésének 75%-át a brojler, 16%-át a pulyka, 4%-át a kacsza, míg a fennmaradó 5%-os részt az egyéb baromfi-hús tette ki 2007-ben.

A harmadik országokban életbe léptetett állat-egészségügyi importkorlátozások miatt az EU baromfi-hús-kivitele közel 1%-kal csökkent 2006-ban. Az állategészségügyi helyzet normalizálódása ellenére 2007-ben az EU-25 baromfi-húsexportja mindössze 868 ezer tonna volt, ami 6,6%-os csökkenést jelentett az egy évvel korábbi szinthez képest. Az EU-25 még önálló volt baromfi-húsból, azonban Románia és Bulgária csatlakozásával a helyzet megváltozott, az EU-27 önállósági szint-

¹ A **gazdálkodás** 2008. 1. számában közölt Udovecz Gábor: „Alkalmazkodási kényszerben a magyar agrárgazdaság” című tanulmánya nagy érdeklődést váltott ki az olvasók körében. Ezért a továbbiakban az említett cikk alapozását szolgáló feldolgozásokból részletesebb tanulmányokat közlünk az Intézet közreműködő szerzői, jelen esetben Nyárs Levente tollából. (Cs. L.)

je 2007-ben már 100%-ra mérséklődött a 2006. évi 103%-ról. Ennek ellenére az Európai Unióban ez nem hat érdemben a közösség baromfi-hús-piacára, és a magyar baromfiágazatnak sem jelentenek fenyegetést, inkább potenciális vásárlók. *Az EU-27 baromfi-hús-kivitele középtávon várhatóan csökken*, amit az erősödő világpiaci verseny és a kivittelt fékező erős euró okoz.

A csirkehizlalás az évezred elején még nyereséges volt Magyarországon. Az EU-csatlakozás közeledtével azonban már sejteni lehetett, hogy a hizlalók nehéz helyzetbe kerülnek, hiszen többnyire csak támogatások mellett érte meg tartani az állatokat. *Tesztüzemi* adatok szerint a termelés 2006-ban országosan veszteséges volt. A hazai vágócsirke-kibocsátás *az AKI vágási statisztikái* szerint 2006-ban 226 ezer tonna volt, 6%-kal kevesebb, mint egy esztendővel korábban. Az előzetes adatok alapján elmondható, hogy a vágócsirke-termelés 2007-ben 220 ezer tonnára mérséklődött. A baromfiállomány évek óta tartó csökkenésének hátterében részben az EU által előírt tartási követelmények szigorodása áll. E követelményeknek sok termelő nem tudott megfelelni és a hizlalás feladására kényszerült. Emellett komoly konkurenciát jelent a hazai piacon az EU-csatlakozás óta megjelent olcsó brazil és thaiföldi csirkehús.

További problémát okozott egyes hazai cégcsoportok megroppanása (Carnex, Bábolna, Hajdú Bét). A hazai csirketermelés helyzetét aláásták a médiában 2005 őszén a madárinfluenza-járványról közölt téves, félrevezető információk is. A fogyasztók féltelme visszavetette a keresletet, a felvásárlási ár csökkent, ezért sokan szüneteltették, illetve abbahagyták a termelést. A feldolgozóknál eladhatatlan készletek halmozódtak fel, amelyekről csak jóval később és nyomott áron tudtak megszabadulni. A termelők visszavonulása és az állat-egészségügyi óvintézkedések következtében megcsappant az állatlétszám. A kieső mennyiséget a kereskedelem Bra-

zíliaból és Thaiföldről származó áruval pótolta. Az olcsó importcsirke azonban továbbra is alacsony szinten tartotta a belpiaci árakat – nem csak Magyarországon, de az egész EU-ban. A brazil csirkehúskivittelt megtörte a dél-amerikai ország több szövetségi államában kitört baromfipestis.

Hazánkban a vágócsirke termelői átlagára 2006 közepétől folyamatosan növekedett, amelynek hátterében a 2005. évi madárinfluenza megbetegedések következtében először zuhanó fogyasztói bizalom, majd a fogyasztói kereslet rendeződése áll. A 2006. évi vágócsirkeárak a csatlakozás előtti, illetve a csatlakozás utáni évek átlagához viszonyítva csökkentek. A csirkeágazat piaci folyamatait 2007 első felében még a madárinfluenza utóhatásai, a második felében pedig a takarmány-alapanyagok keresleti piaca határozta meg. A madárinfluenza csökkentette az értékesítési biztonságot, ezért számos termelő visszafogta a keltetéseket és telepítéseket, ami 2007 elejétől vágóalanyag-hiányt és a vágócsirke termelői árának közel 23%-os növekedését eredményezte.

A Magyarországon forgalmazott brojlerek világszínvonalat képviselnek. A tenyészalanyag genetikai potenciálját azonban a termelők csak részben tudják kihasználni. A baromfiágazat versenyhelyzetének egyik fő meghatározója a takarmányozás. A takarmányfelhasználást és -hasznosulást számos tényező (alaptakarmányok minősége, takarmánykeverők és etetők állapota, humán erőforrás képzettsége stb.) befolyásolja. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a szürke- és fekete-gazdaság felvásárlásai jelentős mértékben rontják a hazai hatékonysági mutatókat. Ennek ellenére a takarmányozási mutatóink közelítik a nagy brojler előállító országok – *Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Németország* – mutatóit. *Hollandia* természetes mutatói a legkedvezőbbek, a takarmány-felhasználás 14%-kal

I. táblázat

A hazai vágócsirke-termelés természetes hatékonyságának összehasonlítása az EU legnagyobb csirkehústermelő tagállamaival

Ország	Vágási tömeg, kg	Takarmány-felhasználás, kg/kg	Elhullás, %
Hollandia	2,12	1,74	3,6
Németország	1,92	1,75	3,8
Franciaország	1,96	1,87	3,8
Egyesült Királyság	2,33	1,85	3,8
Lengyelország	2,25	1,85	4,0
Magyarország*	2,13*	1,91*	4,4*

Forrás: LEI (Production-cost development for broiler meat 2004-2010) legalább 75 ezer férőhely kapacitásra vonatkozik, AKI tesztüzemi adatok, valamint Baromfi Termék Tanács

* 2007. 3. és 4. negyedév (Baromfi Termék Tanács felmérése)

hatékonyabb és az elhullás 10%-kal alacsonyabb, mint Magyarországon (1. táblázat).

A gabonafélék rendkívül magas ára 2007-ben *leginkább a baromfiágazatot sújtotta*, mert a baromfitartók általában nem rendelkeznek számottevő földterülettel. A magas takarmányárakhoz ráadásul magas energiaárak társultak. A magyar baromfitartóknak az elkövetkező években maradéktalanul meg kell felelniük az EU állatjóléti² és környezetvédelmi előírásainak.

A magyar *csirkehúsexport* kisebb ingadozásokkal, de folyamatosan csökken. A kivitel 2006-ban már alig haladta meg a 28 ezer tonnát. Az EU-ba irányuló csirkehúszállítások az összes mennyiség 55%-át tették ki, ennek 60%-a az osztrák és német piacra került. A legnagyobb felvevőpiac Ukrajna, az ide szállított mennyiség meghaladta a 7,3 ezer tonnát. A hazai piac bővülésének árnyoldala, hogy a fogyasztás egyre nagyobb hányadát *importtermékekkel fedezik*. Az összes baromfi-hús-fo-

gyasztásból 2000-ben 10% körüli, 2004-ben 12%, míg 2006-ban már 14% volt az import részesedése. (Az arányok a csirkehús esetében is hasonlóan változtak.) Az EU-csatlakozást követően, a fogyasztás növekedésével párhuzamosan a hazai baromfi-hús-termelés és -kivitel stagnált, illetve csökkent, az import viszont bővült, a pozitív egyenleg évről évre zsugorodott. A magyar baromfi-szektor exportorientált jellege veszélybe került. Míg 2003-ban a baromfi-hús-export és -import egyenlege még mintegy 104 ezer tonnát tett ki, addig 2007-ben alig 67 ezer tonnát. A csirkehús esetében Magyarország 2007-ben nettó importórrá vált.

A VÁRTHATÓ KILÁTÁSOK

A húsfélék közül az elkövetkező években várhatóan világszerte a baromfi-hús termelése nő a legnagyobb mértékben. Az előrejelzések szerint a baromfi-hús globális kibocsátása és fogyasztása évi 1,9%-kal emelkedik középtávon, ami azonban 50%-

² Az állatúrfúságra vonatkozó előírások 2010-től várhatóan a csirkehizlalásban is életbe lépnek. Az EU 2007. január 1-jétől kötelezővé teszi a tenyésztó-állományok szalmonella-mentesítését. A program hároméves időtartama alatt az állomány fertőzöttségét 1% alá kell leszorítani. A szalmonella-mentesítés komoly beruházásokat és többletköltségeket jelent a magyar baromfitartóknak.

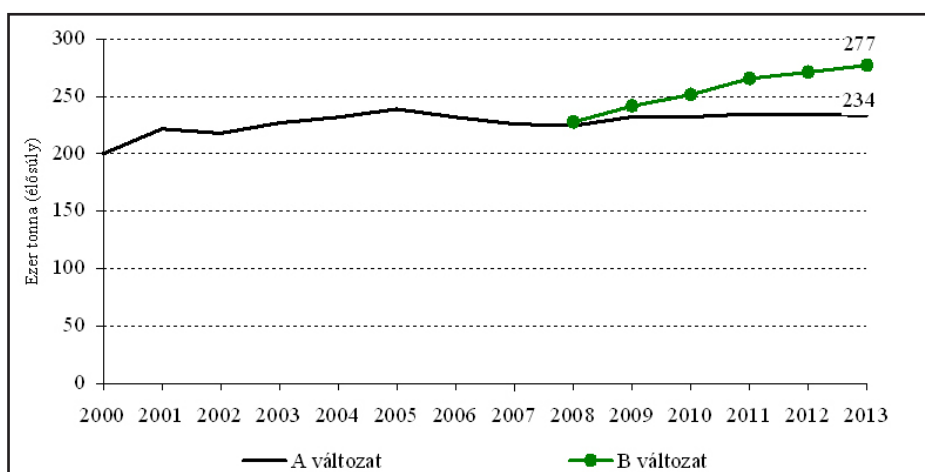
kal elmarad az előző két évtized növekedési ütemétől. A baromfi-hús-kereskedelem bővülése várhatóan meghaladja a termelés és fogyasztás növekedését.

Az *Agrárgazdasági Kutató Intézetben* készült modellszámítások (Udovecz et al., 2007) alapján a hazai vágócsirke-termelés 230 ezer tonna körül alakul középtávon (1. ábra). A magas takarmányárak, valamint a „nem-termelő” beruházások költségvonzata miatt a hazai termelés jövedelmezőségében rövid távon nem várható javulás, ezért a *termelés stagnálása valószínűsíthető. Magyarország 2013-ra nettó im-*

portőri pozícióba kerülhet, mivel a hazai árversenyképesség gyenge, „árelfogadó” helyzet jött létre. A világpiacon fejlemények (Brazília előretörése, WTO-tárgyalások és bilaterális kereskedelmi megállapodások) azt vetítik előre, hogy az exportpiaci lehetőségek beszűkülnek az elkövetkező években, és 2013-ra szinte teljesen megszűnhet a magyar csirkehús-kivitel. A baromfi-ágazat egészét tekintve azonban valamivel kedvezőbb piaci jövőkép rajzolódik ki, hiszen víziszárnyasokból és pulykából még egyértelmű külkereskedelmi többletünk van és lesz középtávon.

I. ábra

A csirkehústermelés alakulása Magyarországon (2000-2013)

Forrás: KSH adatok (2000-2006), valamint az AKI Agrárpolitikai Kutatások Osztályának modellszámítási eredményei (2007-2013)

Más a helyzet, ha a gazdasági környezet kedvezőbben alakul, és a piaci szereplők fejlesztéseket hajtanak végre a technológiában és a humánerőforrásban. A hazai vásárlóerő növekedésének köszönhetően a fogyasztók számára egyre kevésbé a mennyiség lesz az elsődleges szempont, hanem a minőség, ugyanakkor a hazai feldolgozók, gyártók termékkínálata egyelőre szűkös. A magyar baromfiiparban az elmúlt nyolc-tíz évben nem valósult meg érdemi innováció. A legálisan termelő piaci

szereplők helyzetén javítana a szürke- és feketegazdaság visszaszorítása eredményes pénzügyi, állat-egészségügyi hatósági ellenőrzésekkel. A kibocsátás növeléséhez a következőkre van szükség: *egyrészt* az ÚMVP első tengelye intézkedéseinek segítségével a következő években a vertikumban (alapanyag-termelés, feldolgozás, értékesítés) komoly fejlesztésekre a versenyképesség és/vagy a hozzáadott érték növelése érdekében; *másrészt* a madárinfluenza-járvány következtében

elvesztett fogyasztói bizalom visszaszerzésére és a speciális tartásmódok szélesebb körű elterjesztésére³. Ha mindezen feltételek teljesülnek, a „B” modellváltozat eredményei szerint Magyarország csirkehústermelése folyamatosan emelkedhet, 2013-ra megközelíti a 280 ezer tonnát. Mivel a fogyasztás is hasonló ütemben emelkedik, a bővülő termelést a hazai piac veszi fel, így külkereskedelmi egyenlegünk ezen esetben sem javulna.

A hazai pulykahústermelés 2007-ben 102 ezer tonnát tett ki, ami már jelentősen meghaladta a belföldi piacon értékesíthető mennyiséget. Pulykahúsexportunk ekkor több mint 34 ezer tonna volt. A pulykatartókat szintén kedvezőtlenül érintette a madárinfluenza-járvány, aminek következménye a szülőpárok kivágása lett. Emiatt 2007-ben tojáshiány lépett fel, ezért jelentős mennyiségű importtojas és napospipe érkezett Magyarországra. A pulykaágazat kibocsátását is visszavetették a takarmánypiacon kialakult magas árak. Azonban az EU nagy importigénye miatt a magyar pulykahús piaci pozíciója középtávon még kedvezőnek tekinthető,

mivel a közösségben a fogyasztás növekedési üteme nagyobb, mint a termelésé.

Az Európai Unió kacsá- és libaágazatában Magyarország előkelő helyet foglal el. A világ kacsahús-exportjából 15-20%-kal részesedik. A magyar liba- és kacsahús-kivitel döntő része német, míg a libamáj elsősorban francia piacra kerül. Németországban a kacsatermékek közül a pecsenyekacsának, a libatermékek közül a zabon hizlalt libának fizetőképesebb a kereslete. A magyar kacsá- és libahús-termékeknek a jövőben is biztos piaca az EU régi tagállamai. A magyar libamájexport még növelhető, ugyanis a nyugat-európai víziszárnyastartók a gyorsabb megtérülés érdekében, valamint több országban a libatömés tilalma miatt kacsatenyésztésre váltottak. Konkurenciát jelentenek viszont a bolgár és kínai cégek, amelyek a hazainál olcsóbb termékeket kínálnak. Ráadásul a hagyományos piacokon a fiatalabb korosztályok kevésbé kedvelik a libamájtermékeket. Víziszárnyas-külkereskedelmi lehetőségeink rendkívül behatároltak, mivel a piaci diverzifikáció lehetősége elenyésző, a kialakult hagyományokat és szokásokat nehéz marketingeszközökkel befolyásolni.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

- (1) Európai Bizottság (2007): Prospects for Agricultural Markets and Income in the European Union 2007-2014. Brussels: European Commission, DG AGRI – (2) FAPRI (2008): **World Agricultural Outlook Briefing Book 2008**. Iowa: Food and Agricultural Policy Research Institute – (3) OECD (2007): **OECD-FAO Agricultural Outlook 2007-2016**. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development – Food and Agriculture Organization of the United Nations – (4) OECD (2008): **OECD-FAO Agricultural Outlook 2008-2017**. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development – Food and Agriculture Organization of the United Nations – (5) van Horne, P.L.M. – Bondt, N. (2006): Production-cost development for broiler meat 2004-2010. Den Haag: LEI – (6) Udovecz G. (szerk.) – Popp J. (szerk.) – Potori N. (szerk.) (2007): **Alkalmazkodási kényszerben a magyar mezőgazdaság – folytatódó lemaradás vagy felzárkózás? Agrárgazdasági tanulmányok 7. sz., Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest** – (7) United States Department of Agriculture (2007): **USDA Agricultural Projections to 2016**. Washington: USDA, Interagency Agricultural Projections Committee.

³Például az európai kacsatartásban már gyakoribb a zárt tartástechnológia, aminek köszönhetően javul a termelés hatékonysága.